

Nr 1

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till radiolag jämte i ämnet väckta motioner.

Genom en den 28 oktober 1966 dagtecknad proposition, nr 149, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till radiolag.

Propositionen har hänvisats till konstitutionsutskottet såvitt avser 8 § i förslaget medan den i övrigt hänvisats till lagutskott och tilldelats tredje lagutskottet. Utskotten har beslutat att behandla ärendet i sammansatt utskott.

I samband med propositionen har utskottet behandlat följande i anledning av densamma väckta, parvis likalydande motioner, nämligen

I: 793 av herr *Blomquist* och II: 969 av herr *Rubin m. fl.*,

I: 794 av herr *Hilding* och herr *Eriksson, Karl-Erik*, samt II: 970 av herr *Ståhl m. fl.*,

I: 795 av herr *Holmberg m. fl.* samt II: 967 av herr *Bohman m. fl.*,

I: 796 av herr *Lundström m. fl.* samt II: 968 av herr *Ohlin m. fl.*, ävensom

I: 797 av herr *Schött m. fl.* och II: 971 av herr *Werner m. fl.*

Ärendet har visst samband med propositionen nr 136 angående rundradions fortsatta verksamhet m. m. I anledning av denna har väckts bl. a. de likalydande motionerna I: 779 av herr *Holmberg m. fl.* och II: 948 av herr *Bohman m. fl.* samt de likalydande motionerna I: 781 av herr *Lundström m. fl.* och II: 956 av herr *Ohlin m. fl.*

Här må även nämnas propositionen nr 156 med förslag till radioansvarighetslag.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I anslutning till propositionen nr 136 angående rundradions fortsatta verksamhet m. m. framläggs genom denna proposition förslag till ny radiolag.

Den föreslagna lagstiftningen skiljer mellan begreppen radiosändning, som är den trådlösa sändningen för ljudradio och television, och trådsändning. Rundradiosändning är ett gemensamt begrepp för den radio- och trådsändning som riktar sig till allmänheten. Som rundradiosändning anses ej sändning som är avsedd att mottagas endast av en sluten krets,

2 Sammansatt konstitutions- och tredje lagutskotts utlåtande nr 1 år 1966

vars medlemmar är förenade genom en påtaglig gemenskap av annat slag än ett gemensamt intresse att lyssna på eller se sändningen. Undantagna blir således t. ex. sjukhusradio, specialtelevision för undervisningsändamål, television inom ett varuhus m. m.

Enligt förslaget fordras tillstånd för innehav och användning av radiosändare men icke trådsändare. Rundradiosändning förutsättes som nu handhas av ett företag med ensamrätt.

I lagförslaget ingår en särskild bestämmelse om att ensamrätten skall utövas opartiskt och sakligt. Vidare föreskrivs förbud mot censur. Efterhandsgranskning skall som nu ske genom radionämnden.

Förslaget innehåller straff- och förverkandebestämmelser.

Den nya radiolagen föreslås träda i kraft den 1 juli 1967.

Lagförslaget

Det vid propositionen fogade lagförslaget har följande lydelse.

Förslag till Radiolag

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

I denna lag förstås med

radiosändning: ljud, bild eller annat meddelande som sänds med hjälp av elektromagnetiska vågor vilkas frekvenser äro lägre än 3 000 gigahertz och vilka utbreda sig i rymden utan särskilt anordnad ledare,

trådsändning: ljud, bild eller annat meddelande som sänds med hjälp av elektromagnetiska vågor vilka äro bundna vid särskilt anordnad ledare,

rundradiosändning: radiosändning eller trådsändning som är avsedd att mottagas direkt av allmänheten, om sändningen icke är avsedd endast för en sluten krets, vars medlemmar äro förenade genom en påtaglig gemenskap av annat slag än ett gemensamt intresse att lyssna på eller se sändningen,

sändare: anordning för radiosändning (radiosändare) eller trådsändning (trådsändare),

mottagare: anordning för mottagning av radiosändning eller trådsändning,

radioprogram: radiosändnings eller trådsändnings innehåll, om detta består av annat än, utom angivande av namn eller källa, enkla meddelanden om tid, väderlek, nyheter eller dylikt.

2 §.

Radiosändare får här i riket eller på svenskt fartyg eller luftfartyg utom riket innehas eller användas endast av den som erhållit tillstånd av Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer.

Tillstånd meddelas för viss tid.

Konungen äger förordna om avgift för innehav av radiosändare.

3 §.

Mottagare får innehas och användas av var och en.

Konungen förordnar efter riksdagens hörande om avgift för innehav av mottagare. Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer äger meddela närmare föreskrifter om sådan avgift och ordningsföreskrifter för användning av mottagare.

Konungen äger meddela föreskrifter till skydd för telehemlighet.

4 §.

Bestämmelserna i 2 och 3 §§ äga ej tillämpning på radiosändare eller mottagare på utländskt fartyg, luftfartyg eller motorfordon.

Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer äger meddela föreskrifter för innehav och användning av sådan radiosändare och mottagare.

5 §.

Det företag som Konungen bestämmer äger med ensamrätt avgöra vilka radioprogram som skola förekomma i rundradiosändning från sändare här i riket.

Företaget får ej överlåta sin rätt enligt första stycket helt eller delvis utan medgivande av Konungen.

6 §.

Ensamrätten enligt 5 § skall utövas opartiskt och sakligt.

Ensamrätten skall i övrigt utövas efter riktlinjer som fastställas genom avtal mellan Konungen och företaget.

7 §.

För granskning av radioprogram som förekommit i rundradiosändning finnes radionämnden. Konungen meddelar närmare bestämmelser om nämndens verksamhet.

8 §.

Myndighet eller annat allmänt organ får ej i förväg granska eller föreskriva förhandsgranskning av radioprogram och ej heller förbjuda radiosändning eller trådsändning på grund av dess innehåll.

Bestämmelserna i första stycket hindra ej förhandsgranskning eller sändningsförbud i fråga om bild som återger Sverige eller del därav och som innehåller upplysning av betydelse för rikets försvar.

9 §.

Den som innehar eller använder radiosändare i strid mot bestämmelserna i denna lag eller mot villkor som föreskrivits vid meddelande av tillstånd enligt 2 § eller som driver verksamhet i strid mot bestämmelserna i 5 § dömes till böter eller fängelse i högst ett år.

Sändare som använts såsom hjälpmedel vid eller varit föremål för brott enligt denna lag kan förklaras förverkad. Bestämmelserna i 36 kap. brottsbalken äga därvid tillämpning.

---

4 *Sammansatt konstitutions- och tredje lagutskotts utlåtande nr 1 år 1966*

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1967, då lagen den 3 maj 1946 (nr 172) om radioanläggningar m. m. skall upphöra att gälla.

Tillstånd som meddelats enligt den äldre lagen äger fortfarande giltighet.

Utän hinder av bestämmelserna i den nya lagen får verksamhet för trådsändning som påbörjats före den 1 november 1966 och som drives vid lagens ikraftträdande drivas även därefter i samma omfattning som den hade den 31 oktober 1966.

Motionsyrkanden

I motionerna *I: 793* och *II: 969* hemställs

»dels att riksdagen måtte besluta att trådsändning får ske utan inskränkning, dels att åt vederbörande utskott uppdrages att vidtaga de ändringar i det till propositionen fogade Förslag till lag som därav betingas».

I motionerna *I: 794* och *II: 970* hemställs

»1. att riksdagen måtte avslå förslaget till radiolag såvitt det avser att såsom rundradiosändning skall förstås jämväl trådsändning,

2. att vederbörande utskott måtte utarbeta härav föranledd författningstext».

I motionerna *I: 795* och *II: 967* hemställs

»att riksdagen med avslag av Kungl. Maj:ts prop. 149 i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att förslag snarast måtte föreläggas riksdagen till dels lagstiftning om fri etableringsrätt av radio- och televisionsanläggningar och de med den fria etableringsrätten sammanhängande förändringarna inom opinionsrätten, dels lagstiftning om inrättande av en auktoriseringsnämnd i enlighet med de i motionerna framförda riktlinjerna».

I motionerna *I: 796* och *II: 968* hemställs

»att riksdagen med avslag på det i proposition nr 149 framlagda förslaget till radiolag måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om nytt förslag till radiolag i enlighet med de i motion nr 00 anförda riktlinjerna för rundradions fortsatta verksamhet».

De i hemställan avsedda motionerna är *I: 781* och *II: 956*.

I motionerna *I: 797* och *II: 971* hemställs

»att Kungl. Maj:t i de bestämmelser som enligt § 7 radiolagen skall meddelas radionämnden måtte, under beaktande av vad i motionen anförts, ange den målsättningen för programutformningen, att denna präglas av hänsynstagande till skilda åsiktsriktningar i religiösa och etiska frågor».

Inledning

I propositionen anför föredragande departementschefen, statsrådet Palme, inledningsvis följande.

Den 22 juni 1965 avlämnade en särskilt tillkallad utredningsman (professor vid Uppsala universitet Svante Bergström) betänkandet »Radiolag» (SOU 1965: 46). I betänkandet föreslås att lagen den 3 maj 1946 (nr 172) om radioanläggningar m. m. skall ersättas med en ny lag.

Den nya lagen föreslås skola reglera inte endast rätten att inneha radioanläggning utan även rätten att driva programverksamhet för radio. I fråga om programverksamheten innefattar förslaget bestämmelser om den nya form av rundradio, särskild rundradio, som föreslagits av 1960 års radioutredning i betänkandet »Radions och televisionens framtid i Sverige I» (SOU 1965: 20).

Vidare föreslås en särskild reglering i fråga om trådsändningar.

Efter remiss, som skett gemensamt med remiss över radioutredningens betänkande, har yttranden över betänkandet »Radiolag» avgetts av justitiekanslersämbetet (JK), riksåklagarämbetet (RÅ), Göta hovrätt, hovrätten för Västra Sverige, försvarsstaben, televerket, universitetskanslersämbetet, skolöverstyrelsen, kommerskollegium, länsstyrelserna i Göteborgs och Bohus, Norrbottens, Södermanlands och Älvsborgs län, forskningsrådets samarbetsdelegation, 1964 års utredning om radions juridiska ansvar, ellagstiftningsutredningen, Sveriges Radio aktiebolag, Svenska Arbetsgivareföreningen, Sveriges Grossistförbund, Sveriges Hantverks- och Industriorganisation, Sveriges Köpmannaförbund, Sveriges Industriförbund, Sveriges Lantbruksförbund, Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO), Publicistklubben, Svenska Tidningsutgivareföreningen, Föreningen Sveriges Filmproducer, Svenska Teleindustriföreningen, Hyresgästernas Sparkasse- och Byggnadsföreningars Riksförbund, Sveriges Allmännyttiga Bostadsföretag, Motororganisationernas Samarbetsdelegation och Kooperativa Kvinnogillesförbundet.

Jag avser att senare föreslå Kungl. Maj:t att radioutredningens förslag om inrättande av särskild rundradio skall utredas närmare, innan Kungl. Maj:t tar ställning till förslaget. Jag kommer därför inte att nu ta upp frågan om en rättslig reglering av särskild rundradio.

Den 15 maj 1962 avlämnade en särskilt tillkallad utredningsman (häradshövdingen Johan Björling) betänkandet »Radions juridiska ansvar» (SOU 1962: 27) till chefen för justitiedepartementet. I betänkandet föreslås bl. a. censurförbud i fråga om radioprogram. Sedan Nordiska rådet vid sin elfte session i Oslo år 1963 beslutat hemställa till regeringarna att undersöka möjligheterna för en i princip likartad nordisk lagstiftning om radions juridiska ansvar (rekommendation nr 18/1963), tillkallade chefen för justitiedepartementet samme utredningsman att ytterligare utreda frågan. Den 15

6 *Sammansatt konstitutions- och tredje lagutskotts utlåtande nr 1 år 1966*

september 1965 avlämnade utredningsmannen betänkandet »Radioansvarighetslag» (SOU 1965: 58). I betänkandet föreslås åter censurförbud i fråga om radioprogram.

Betänkandet »Radioansvarighetslag» har remissbehandlats inom justitiedepartementet. Yttranden har avgetts av JK, RA, Svea hovrätt, hovrätten över Skåne och Blekinge, Stockholms rådhusrätt, rådhusrätten i Göteborg, överbefälhavaren (ÖB), televerket, beredskapsnämnden för psykologiskt försvar, statens biografbyrå, radionämnden, filmcensurutredningen, 1963 års konsumentupplysningskommitté, Sveriges Radio aktiebolag, Sveriges advokatsamfund, Svenska Arbetsgivareföreningen, Landsorganisationen i Sverige (LO), Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), SACO, Tidningarnas Telegrambyrå, Högerpressens Nyhetsbyrå, Folkpartiets Press-tjänst, Publicistklubben, Svenska Tidningsutgivareföreningen, Sveriges Författareförening, Fria Litterära Yrkesutövers Centralorganisation, Svenska Journalistförbundet och Föreningen Sveriges stadsdomare.

I yttrandena över betänkandet »Radiolog» har frågan om förbud mot censur berörts av JK, Svenska Arbetsgivareföreningen, Sveriges Grossistförbund, Sveriges Hantverks- och Industriorganisation, Sveriges Köpmannaförbund, Sveriges Industriförbund och Sveriges Lantbruksförbund.

Efter samråd med chefen för justitiedepartementet kommer jag i det följande att ta upp frågan om förbud mot censur.

Nuvarande ordning

Utskottet hänvisar till propositionen s. 6—8.

Utredningarna

Utskottet hänvisar till propositionen s. 8—19.

Remissyttrandena

Utskottet hänvisar till propositionen s. 19—27.

Departementschefen

I nära samarbete med radioutredningen, vars förslag jag kommer att anmäla inom kort, har frågan om den för radioverksamheten grundläggande lagstiftningen utretts av en särskild utredningsman. Hans förslag innebär att gällande lag på området, 1946 års lag om radioanläggningar m. m., skall ersättas av en ny radiolog. Denna föreslås liksom 1946 års lag reglera rät-

ten att inneha och använda sändnings- och mottagningsanläggningar för radiosändning. Vidare skall den enligt förslaget behandla rätten att driva programverksamhet för radio.

Begreppet radiosändning är i 1946 års lag definierat så att bestämmelserna kommer att omfatta både trådlösa och trådbundna sändningar. Enligt 1959 års internationella telekonvention avser radiosändning emellertid endast trådlös sändning. Utredningsmannen anser det naturligt att den svenska terminologin anpassas till den internationella. Remissinstanserna har ingen invändning mot detta, och även jag anser en sådan anpassning naturlig. Under senare år har en rad nya former av trådbundna sändningar blivit aktuella, och en viss osäkerhet har visat sig om vilka regler som gäller för sådana sändningar, trots att 1946 års lag enligt sin ordalydelse är tillämplig på dem. Detta gör det än mer angeläget att lagstiftningen på området utformas så att de skillnader i rättsligt avseende som kan anses motiverade mellan trådlösa och trådbundna sändningar blir klargjorda.

Förslaget om rättslig reglering av rätten att driva programverksamhet, dvs. av sändningars innehåll, är närmast föranlett av radioutredningens förslag om inrättande av en ny form av rundradio, kallad särskild rundradio. Som jag anfört inledningsvis, anser jag att frågan om en särskild rundradio bör utredas närmare, innan Kungl. Maj:t tar ställning till radioutredningens förslag härom. Detta bör emellertid inte hindra ett ställningstagande redan nu till frågan om en rättslig reglering av sändningars innehåll. Enligt min mening är det naturligt att man i samband med bestämmandet av den framtida utformningen av radioverksamheten i Sverige också i lag slår fast de grundläggande rättigheterna och skyldigheterna i fråga om denna verksamhet. Med hänsyn till radions betydelse som kommunikationsmedel i samhället kan det, såsom påpekats från olika håll, finnas skäl att bestämma dessa rättigheter och skyldigheter eller de viktigaste av dem i grundlag. Frågan om detta bör ske torde lämpligen kunna prövas i samband med det fortsatta arbetet på en total grundlagsreform.

Jag förordar att 1946 års lag nu ersätts med en ny lag. I likhet med utredningsmannen anser jag att en sådan lag bör utformas som en ramlag för alla författningar och föreskrifter på området.

Till en början är det nödvändigt att bestämma vissa huvudbegrepp för den nya lagstiftningen. Utredningsmannen anser med utgångspunkt från telekonventionens definition av radiovågor att begreppsbestämningarna bör göras så att allt som hänför sig till radio i princip skall avse endast trådlösa sändningar. En sådan gränsdragning skulle onekligen ha vissa fördelar. Som jag kommer att utveckla närmare i specialmotiveringen stöter det emellertid på praktiska svårigheter, om man vill på detta sätt reodla begreppet radio. Framför allt gäller detta i fråga om rundradiosändning, om man, som jag föreslår i det följande, vill låta samma regler gälla vare sig sändningen sker trådlöst eller med tråd. Jag förordar i stället ett

system där *radiosändning*, definierat enligt de internationella bestämmelserna är det grundläggande begreppet för ljudradio och television och avser den betydelsefullaste formen av sändning, nämligen den trådlösa. Trådbunden sändning bör då kallas *trådsändning*. Vidare används *rundradio-sändning* som ett gemensamt begrepp för en viss form av radio- eller trådsändning.

Utrymmet i etern är begränsat, och de frekvenser som är tillgängliga för radiosändningar har därför genom internationella överenskommelser fördelats mellan olika kategorier av radiotrafik och mellan skilda områden och stater. Ansvar för att denna internationellt gällande ordning iaktas vilar ytterst på staterna, och det är uteslutet att var och en skulle äga rätt att inneha och använda radiosändare. Sedan år 1905 har också radiosändningar i Sverige varit underkastade statlig kontroll. I den nya lagen bör därför föreskrivas att innehav och användning av radiosändare skall kräva tillstånd av Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer. Jag vill betona att vad jag nu anfört avser endast radiosändare. I fråga om trådsändare är situationen en annan, vilket jag kommer att beröra i det följande.

I ett demokratiskt samhälle, där informations- och yttrandefriheten anses som en av de viktigaste medborgerliga rättigheterna, är det en självklar princip att var och en skall ha rätt att inneha radio- och trådmottagare och lyssna eller se på varje rundradiosändning som han kan mottaga på sin apparat. En sådan rättighet stämmer enligt min mening väl överens med bestämmelserna om yttrandefrihet i Europarådets konvention angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna. I en lag som slår fast de grundläggande rättigheterna i fråga om radion bör, såsom bl. a. JK anfört, rätten att inneha och använda mottagare komma till uttryck. Principen om denna rätt utesluter inte att utövandet av rätten förenas med skyldighet att betala en avgift för finansieringen av rundradioverksamheten i landet. Enligt gällande ordning bestämmer Kungl. Maj:t licensavgifter efter hörande av riksdagen. Denna ordning bör enligt min mening skrivas in i lagen. Jag anser det vidare ofrånkomligt att rätten att inneha och använda mottagare begränsas i den omfattning som är nödvändig för att hindra spridning av meddelanden som inte är avsedda för allmänheten. Möjlighet bör också finnas att meddela ordningsföreskrifter för användning av mottagare.

De första försöken med rundradiosändning i vårt land utfördes år 1922. Redan från början diskuterades de principer efter vilka den nya verksamheten borde drivas. Genom tillkomsten av Aktiebolaget Radiotjänst den 1 januari 1925 överlämnades programverksamheten åt ett enda företag, som var fristående från staten men hade statligt medinflytande. Denna form för handhavandet av programverksamheten har gällt sedan dess. Som

jag kommer att utveckla närmare vid anmälan av frågan om radions framtid i Sverige anser jag att någon ändring inte bör ske i principen att rundradions programverksamhet skall handhas av ett enda företag. Denna princip bör komma till uttryck i lagen.

Ensamrätten bör avse att bestämma vilka program som skall förekomma i rundradiosändning från sändare här i landet. Att ett enda företag får en sådan ensamrätt utesluter inte att företaget avstår ensamrätten helt eller delvis till annan. Företaget bör dock inte få överlåta sin ensamrätt utan medgivande av Kungl. Maj:t. En sådan ordning stämmer med vad som nu gäller enligt överenskommelsen mellan staten och Sveriges Radio.

JK anser att en bestämmelse om visst företags ensamrätt bör utformas så att företaget garanteras rätt att sända sina program. I sådana extrema situationer som JK närmast avser torde det inte spela någon större roll om en garanti av det slaget finns i lag eller i avtal mellan staten och företaget. För normala förhållanden finns det ingen anledning att reglera sändningsrätten på annat sätt än enligt gällande ordning.

Med ett system där rundradions program bestäms av ett enda företag, som skall verka i samhällets och allmänhetens tjänst, är det nödvändigt att företaget intar en oavhängig hållning till olika åsiktsyttringar och smakriktningar. Även om alla intressen inte kan tillgodoses, måste skilda grupper i största möjliga utsträckning kunna komma till tals. En allsidig belysning av de skiftande företeelserna i samhället är en väsentlig uppgift för rundradioverksamheten. Överenskommelsen mellan staten och Sveriges Radio ger uttryck för detta bl. a. genom kravet på opartiskhet och saklighet i upplysningar om nuets händelser och orientering om viktigare kultur- och samhällsfrågor. Detta krav innehåller den grundläggande skyldigheten för företaget. Det bör därför regleras i samma ordning som företagets grundläggande rättighet. Jag förordar att bestämmelsen om ensamrätt kompletteras med en bestämmelse om skyldighet att utöva ensamrätten opartiskt och sakligt. Riktlinjerna i övrigt för rundradions programverksamhet bör liksom f. n. bestämmas genom en överenskommelse mellan staten och företaget. Jag anser det lämpligt att en bestämmelse härom tas in i lagen.

Huvudprincipen för programverksamheten bör vara att företaget självständigt skall handha det löpande programarbetet inom ramen för kravet på opartiskhet och saklighet och de riktlinjer som dras upp i överenskommelsen med staten. Jag är inte beredd att i detta sammanhang ta ställning till frågan i vilken omfattning och på vilket sätt intressen utanför företaget bör få inverka på dess programpolitik och kontrollera att de grundläggande kraven på programverksamheten uppfylls. Så mycket anser jag emellertid klart, att det med hänsyn till företagets ställning som ett organ i samhällets och allmänhetens tjänst måste finnas möjlighet att genom ett från företaget fristående organ få prövat om visst program över-

10 *Sammansatt konstitutions- och tredje lagutskotts utlåtande nr 1 år 1966*

ensstämmer med dessa krav. Enligt gällande ordning ankommer en sådan granskning på radionämnden. Denna funktion bör även i framtiden ankomma på nämnden. Bestämmelserna härom bör enligt min mening ges i lagen i stället för, som nu är fallet, i överenskommelsen. Jag vill understryka att den kontroll jag nu avser gäller efterhandsgranskning. Till frågan om förhandsgranskning och annan censur återkommer jag i det följande.

Som jag redan antytt avser jag med rundradiosändning såväl trådlös som trådbunden sändning. Vad jag förordat i fråga om rundradiosändning gäller alltså även trådsändning. Jag delar med andra ord, liksom flertalet av remissinstanserna, utredningsmannens uppfattning att ensamrätten i fråga om rundradiosändning skall omfatta även trådsändning. Detta innebär ingen ändring av vad som gäller f. n.

Utredningsmannen föreslår att tillstånd inte skall krävas för innehav av trådsändare. Inte heller skall det enligt förslaget göras någon inskränkning i rätten att använda sändaren, annat än när det blir fråga om rundradiosändning. Majoriteten av remissinstanserna har ingen erinran mot dessa förslag.

Det skäl som påkallar krav på tillstånd för innehav och användning av radiosändare, nämligen att utrymmet i etern är begränsat, föreligger inte i fråga om trådsändare. Det kan göras gällande att principerna i fråga om rundradiosändning motiverar statlig kontroll även av innehav av trådsändare. Skälet för en sådan ordning skulle då vara att man genom tillståndsprovningen fick möjlighet att hindra upprättandet av sändare som skulle kunna komma att användas för rundradiosändning. Definitionen av rundradiosändning bör emellertid kunna göras så att det inte blir någon större svårighet för innehavare av trådsändare att avgöra om de sändningar som han tänker utföra skall betraktas såsom rundradiosändningar eller ej. Jag anser därför att det antydda skälet inte bör leda till krav på tillstånd i fråga om trådsändare. Inte heller har jag funnit något annat skäl för ett sådant krav.

Jag förordar alltså att trådsändare skall få innehas och användas utan annan inskränkning än den som följer av att bestämmanderätten i fråga om rundradios program förbehålls ett enda företag.

För regleringen i fråga om rundradiosändningar är det av stor vikt hur vissa gränsdragningsfrågor behandlas. Utredningsmannen föreslår att begreppet rundradiosändning skall avse sådan sändning som är ägnad att mottagas direkt av en större allmänhet. Med uttrycket »en större allmänhet» avser utredningsmannen en vidare krets än den i lagtext brukliga bestämningen »allmänheten». Några remissinstanser är kritiska mot den föreslagna definitionen.

För egen del anser jag att begreppet allmänheten bör användas. Innebörden av detta begrepp torde vara förhållandevis klar. Det har i olika

sammanhang tolkats så att en krets av personer som är på en gång liten och sluten inte räknas till allmänheten. Avgränsar man mottagarkretsen på detta sätt, kan rundradiosändning komma att föreligga även i några fall, där det enligt min mening skulle föra för långt att upprätthålla ensamrätten. Jag avser t. ex. sjukhusradio och kommentarer till ett sportevenemang för publiken på sportanläggningen. Man bör här kunna tala om en sluten krets, eftersom de personer som ingår i den utgör en från andra avgränsad grupp som uppstått genom att medlemmarna befinner sig i en likartad situation eller har ett påtagligt gemensamt intresse. Gruppen kan emellertid vara så stor att man av den anledningen måste hänföra den till allmänheten. En sådan grupp kan ha ett berättigat krav på radioprogram som är anpassade särskilt för gruppens behov och intressen men är av ringa eller inget intresse för andra. Det är uppenbart att ett enda företag inte kan tillgodose alla krav av sådant slag. Enligt min mening är det emellertid också klart att man inte av den anledningen bör avstå från att tillmötesgå sådana önskemål om speciella radioprogram. Det begränsade utrymmet i etern behöver inte heller lägga hinder i vägen, eftersom överföringen av programmen kan ske genom trådsändning.

Jag vill betona att endast sådana speciella former av programverksamhet som de jag nyss nämnt bör få förekomma vid sidan av den verksamhet som avses med bestämmelserna om ensamrätt. Det kan inte komma i fråga att bestämma begreppet rundradiosändning så att varje sändning som är avsedd för en viss grupp faller utanför begreppet. För att viss programverksamhet skall kunna anses förenlig med principerna för rundradioverksamheten i landet, måste det i första hand vara fråga om en grupp som verkligen kan anses som en sluten krets. De som bor inom ett bostadsområde kan inte endast av den anledningen anses utgöra en sluten krets. En ytterligare förutsättning för att viss programverksamhet skall kunna drivas utan att inkräkta på ensamrätten bör vara att medlemmarna i den slutna kretsen inte kommit samman endast för att lyssna på eller se program som anordnats i verksamheten.

Jag förordar alltså att begreppsbestämningen sker efter den principen att rundradiosändning inte skall anses föreligga om sändningen är avsedd endast för en sluten krets, vars medlemmar är förenade genom en påtaglig gemenskap av annat slag än ett gemensamt intresse att lyssna på eller se sändningen.

Det är enligt min mening inte lämpligt att göra bestämningen så att, såsom RÅ föreslår, i lagen anges vissa typfall som inte skall anses som rundradiosändning, även om sändningarna är avsedda för allmänheten. Utvecklingen på området går snabbt, och nya företeelser kan snart bli aktuella. Det kan då visa sig mindre välbetänkt att ha låst undantagen från rundradiosändningsbegreppet vid vissa konkreta fall, låt vara att de utformats som typfall. Det synes mig bättre att undantag från begreppet all-

mänheten görs genom en generell bestämning enligt den princip jag nyss nämnt.

En annan fråga av betydelse i detta sammanhang är begreppsbestämningen i fråga om rundradiosändnings innehåll. Det är detta som skall vara föremål för ensamrätten, inte sändningens tekniska sida, dvs. distributionen av innehållet. Den verksamhet det här är fråga om kallar utredningsmannen för programverksamhet och föreslår en särskild definition av begreppet. Enligt denna avses verksamhet där program anordnas direkt för radiosändning eller trådsändning. Undantag görs dock i fråga om sändning som, utom angivande av namn och källa, innehåller endast enkla meddelanden, inspelad musik eller vidareändring av program som anordnats av annan, om denne medgett vidareändringen. Flera remissinstanser har ansett definitionen oklar och svårtolkad. Jag delar denna uppfattning. Som jag förut anfört anser jag att ensamrätten bör beskrivas som en rätt att bestämma vilka program som skall förekomma i rundradiosändning. Begreppet program bör då definieras. Att ett program avser en sändnings innehåll torde utan vidare vara klart. Vid begreppsbestämningen uppkommer emellertid frågan om det finns anledning att förbehålla ett enda företag rätten att bestämma över varje innehåll i en rundradiosändning. Jag kan ansluta mig till utredningsmannens förslag i fråga om enkla meddelanden. Sådana bör inte anses som program i lagens mening. Däremot anser jag det tveksamt om inspelad musik bör undantas från programbegreppet. Det kan här bli fråga om sändningar som till natur och omfattning är av samma slag som vissa av Sveriges Radios sändningar. Jag anser det mest förenligt med principerna för rundradioverksamheten i landet att även inspelad musik betraktas som program.

Med den innebörd som ensamrätten enligt min mening bör ha följer att även vidareändring av program omfattas av ensamrätten. En sådan ordning anser jag sakligt fullt motiverad. Ensamrätten skulle annars kunna urholkas genom att s. k. slavstationer vidareänder utländska program. I vissa fall kan det dock vara motiverat att annan än det företag som har ensamrätten får vidareända program. Jag avser t. ex. trådbunden överföring av program genom centralantenn. Sådan vidareändring kan göras möjlig genom att företaget med Kungl. Maj:ts medgivande avstår sin ensamrätt till sändningar av detta slag.

Utredningsmannen föreslår att Kungl. Maj:t skall kunna ge förhandsbesked huruvida viss trådsändning är tillätlig enligt lagen eller ej. Det skall enligt förslaget vara fråga om en tolkning eller tillämpning av lagen och inte om dispens i enskilt fall. Jag instämmer i den kritik som riktats mot förslaget av JK, RÅ och hovrätten för Västra Sverige. Jag kan således inte tillstyrka förslaget.

I fråga om påföljder för överträdelse av bestämmelserna i den nya lagen anser jag liksom RÅ att dessa bör vara lika utformade vare sig det gäller radiosändning eller trådsändning.

Som jag anfört inledningsvis förordar chefen för justitiedepartementet och jag att det i betänkandet »Radioansvarighetslag» föreslagna förbudet mot censur behandlas i samband med förslaget till radiolag. Jag övergår nu till denna fråga.

En av hörnpelarna i skyddet för tryckfriheten i vårt land är det förbud mot censur av tryckt skrift som föreskrivs i 1 kap. 2 § TF. Det föreslagna förbudet mot censur i fråga om radioprogram är uppbyggt efter samma principer som förbudet i TF. Remissinstanserna har inte någon invändning mot behovet av att yttrandefriheten i radio värnas på detta sätt.

Som utredningsmannen påpekar kan man visserligen inte utan vidare jämställa radion med pressen i fråga om censurförbud. Principen om pressens självständighet och frihet från förhandsgranskning av myndighet eller annat allmänt organ bör dock enligt min mening otvivelaktigt gälla även för radion. Jag anser det naturligt att denna princip kommer till uttryck i den nya lagen. Liksom utredningsmannen anser jag att ett censurförbud bör avse endast myndighet eller annat allmänt organ.

I det föregående har jag framhållit vikten av att det företag som tillerkänns ensamrätt att bestämma vilka program som skall förekomma i rundradiosändning självständigt handhar det löpande programarbetet inom ramen för kravet på opartiskhet och saklighet och de riktlinjer som dras upp i överenskommelsen med staten. Ett censurförbud har betydelse framför allt som en garanti för att företagets självständighet i detta hänseende tryggas. Utredningsmannen framhåller att en sådan garanti är ägnad att stärka allmänhetens förtroende för programverksamheten och påpekar att det också kan vara en fördel, om statsmakterna gentemot främmande stater eller inhemska påtryckningsgrupper kan åberopa att myndigheter genom lag är förhindrade att blanda sig i programverksamheten. Jag ansluter mig till dessa synpunkter.

Censurförbudet är emellertid av betydelse inte bara som ett led i systemet för bedrivande av programverksamhet för rundradion. Principen om yttrandefrihet i radio kräver att inte heller innehållet i andra sändningar än sådana som förbehålls det företag som har ensamrätten utsätts för förhandsgranskning av myndighet eller beläggs med sändningsförbud.

Svea hovrätt och Sveriges Radio berör ett särskilt problem som uppkommer om myndighet inte skall få förbjuda en sändning på grund av dess innehåll. Problemet gäller i vad mån det kan vara förenligt med ett sådant censurförbud att föreskriva villkor för programverksamheten i avtal eller tillstånd. Jag har tidigare förordat en bestämmelse i lagen om att riktlinjerna för rundradios programverksamhet skall fastställas genom avtal mellan staten och företaget. Med en sådan ordning bör censurförbudet inte

hindra att man i avtalet kommer överens om att vissa slag av program inte skall få sändas. Detta är redan fallet i fråga om program med kommersiell reklam. Om villkor i andra fall uppställs för viss sändningsverksamhet, t. ex. i samband med tillstånd att inneha eller använda radiosändare, bör dessa givetvis inte få utformas så att de kommer i strid med censurförbudet.

Frågan om ett censurförbud skall gälla även under krig och krigsfara och andra sådana orostider tilldrar sig stort intresse. Utredningsmannen anser att ingripanden mot omstörtningssaktioner mot radion kan göras oberoende av ett censurförbud och att i övrigt nackdelarna med censur under krig och liknande förhållanden väger tyngre än fördelarna. Vid remissbehandlingen har endast Svea hovrätt framfört betänkligheter mot utredningsmannens ståndpunkt. Hovrätten framhåller att svårigheterna att upprätthålla ett censurförbud under ifrågavarande förhållanden är väsentligt större för rundradion än för pressen med hänsyn till den omedelbara verkan av en radiosändning.

Jag kan instämma med hovrätten i att problemet är mer svårlöst när det gäller radion än i fråga om pressen. Svårigheterna torde uppkomma framför allt i fråga om sändningar som inte skall omfattas av ensamrätten. Vad angår det företag som tillerkänns ensamrätten anser jag riskerna med att upprätthålla censurförbudet även under krig och andra orostider vara mycket små. Jag förutsätter att företagets ställning under sådana tider såsom radioutredningen föreslagit kommer att regleras i en särskild överenskommelse med staten. Statens upplysningscentralers rådgivande verksamhet i händelse av krig är en ytterligare garanti för att företagets verksamhet inte kommer att äventyra landets säkerhet.

När det gäller sändningar som inte skall omfattas av ensamrätten är det mera osäkert vilka konsekvenser ett censurförbud under krig och andra orostider kan få. Man bör visserligen kunna utgå från att de som kommer att utöva sådan verksamhet i regel är medvetna om sitt ansvar och frivilligt underkastar sig den övervakning som kan vara befogad med hänsyn till landets säkerhet. Det kan emellertid inte bortses från att det kan finnas de som låter lojaliteten mot landet vika för andra intressen. Motsvarande problem aktualiserades vid tillkomsten av TF men ansågs inte vara av den art att allmän censur var motiverad. Dåvarande chefen för justitiedepartementet anförde till statsrådsprotokollet i frågan att censur är förkastlig under fredstid och i krig kan bli en verklig fara för landet och den demokratiska ordningen (prop. 1948: 230 s. 104). Detta uttalande äger enligt min mening fortfarande giltighet. Jag vill också påpeka att de sändningar som jag nu avser antingen består endast av enkla meddelanden eller inte rör allmänheten eller i vart fall endast en sluten krets av allmänheten. Eventuella skadeverkningar av illojala sändningar bör därför bli ganska begränsade. Vidare vill jag påpeka att en sändare som använts som

hjälpmedel vid brott kan förverkas enligt bestämmelserna i brottsbalken och då också tas i beslag. Det finns alltså möjlighet att relativt snabbt ingripa mot sändning som innefattar brott mot landets säkerhet.

Jag vill i detta sammanhang förorda att censurförbudet i enlighet med utredningsmannens förslag inte skall gälla i fråga om kartor m. m. som innehåller uppgifter av betydelse för landets försvar. Lagens bestämmelser härom bör utformas med beaktande av ÖB:s påpekanden.

Vad härefter angår den särskilda frågan om skillnaden i censurhänseende mellan film som visas på biograf och film som visas i television anser jag det inte möjligt att ta definitiv ställning till frågan förr än i samband med behandlingen av filmcensurutredningens kommande förslag. Censurförbudet i radiolagen bör enligt min mening i avvaktan på detta ställningstagande avse även film som visas i television.

I enlighet med vad jag anfört har inom kommunikationsdepartementet upprättats förslag till *radiolag*. Förslaget torde få fogas till statsrådsprotokollet i detta ärende som *bilaga*.¹ Om innehållet i förslaget får jag, utöver vad som framgår av den tidigare framställningen, anföra följande.

1 §.

Vad som kan vara föremål för *radiosändning* är enligt 1 § 1946 års lag tecken, signaler, skrift, bilder eller ljud. I den föreslagna definitionen har uppräknningen begränsats till ljud, bild eller annat meddelande. Härigenom framhävs att radio avser inte bara ljudsändning, dvs. vad som vanligen avses med radio, utan även television. Begränsningen innebär ingen ändring i sak. Alla former av meddelanden avses. Även radarsändning, fjärrmanövrering, fjärrskrift och liknande överföring av tecken, signaler eller skrift är alltså radiosändning. I anledning av vad Svenska Teleindustriföreningen anfört vill jag framhålla att begreppet radiosändning omfattar även sådan överföring mellan teleslinga och särskilda mottagare som föreningen syftar på. Definitionen anknyter i övrigt till den internationella terminologin.

Från tekniska utgångspunkter skulle det vara motiverat att reservera begreppet radio för det som hänför sig till trådlösa sändningar. Begreppet förekommer emellertid i olika författningar utan sådan begränsning. Med en ny innebörd av begreppet måste sådana författningar ändras. Även i många andra sammanhang avser radio både trådlösa och trådbundna sändningar. En ny begreppsbestämning skulle kunna skapa förvirring. Det terminologiska system som jag förordar torde inte komma att medföra några tillämpningssvårigheter. De praktiska fördelarna med systemet anser jag överväga de nackdelar det kan ha från tekniskt-språklig synpunkt.

Definitionen av *trådsändning* omfattar både högfrekvent och lågfrekvent

¹ Bilagan som, frånsett redaktionell jämkning i övergångsbestämmelserna, har samma lydelse som det vid propositionen fogade lagförslaget har utslutits här.

sändning. Vanliga telefonsamtal är alltså en form av trådsändning. Att de elektromagnetiska vågorna skall vara bundna, innebär att energi inte får stråla ut från ledaren på sådant sätt att sändningen kan mottagas utanför denna.

Det skulle kunna göras gällande att den rent tekniska innebörden av definitionen omfattar även överföringar som uppenbarligen inte bör i förevarande hänseende betraktas som trådsändningar, t. ex. överföring av tal, sång eller musik från en mikrofon till en högtalare vid konsert, folkmöte eller under liknande förhållanden, eller uppspelning av gramfonskiva eller ljudband. Det har inte visat sig möjligt att komma fram till en definition som är på en gång lämpad för lagtext och tekniskt oantastlig och som helt utesluter att begreppet trådsändning får denna vida innebörd. Detta får givetvis inte leda till den orimliga tolkningen att lagförslagets bestämmelser om trådsändning skulle vara tillämpliga på överföringar sådana som de nämnda.

Enligt 1946 års lag avses med radioanläggning antingen endast *sändare* eller en kombination av sändare och *mottagare*. Begreppet radioanläggning används inte i lagförslaget. Endast sändare och mottagare har därför definierats. Vad dessa uttryck innebär torde vara klart även utan definitioner, men sådana synes ändå befogade för att undvika eventuella missförstånd om att endast trådlös sändare och mottagare skulle avses. Med dessa definitioner bör begreppet radioanläggning också få den naturliga innebörden av en gemensam benämning på sändare, mottagare eller en kombination av båda.

Rundradiosändning föreligger liksom enligt 1966 års lag om förbud i vissa fall mot rundradiosändning på öppna havet, om sändningen är avsedd att mottagas direkt av allmänheten. Uttrycket »direkt» får, såsom utredningsmannen anført, anses innebära att sändningen överförs från sändaren till mottagaren utan att passera en mellanliggande sändare. Att en sändning som är avsedd för en sluten krets tillfälligtvis kan mottagas även av andra, anser jag inte vara av den vikt att sändningen därför bör betraktas som rundradiosändning. Principerna för rundradioverksamheten torde inte komma att äventyras härigenom.

Jag har i det föregående redovisat de överväganden som lett fram till definitionen av rundradiosändning. Jag utgick därvid från att vissa former av programverksamhet bör få förekomma vid sidan av den verksamhet som avses med bestämmelserna om ensamrätt och nämnde som exempel sjukhusradio och kommentarer till ett sportevenemang för publiken på sportanläggningen. Bland de praktiska fall som utredningsmannen angett anser jag att följande bör jämföras med de redan nämnda, nämligen sändning av inspelad musik till viss arbetsplats e. d., konferenstelefon, överföring av gudstjänster till sjukhus och liknande inrättning, lokal nyhetssändning och annan information till synskadade på viss ort, television

inom ett varuhus, samt specialtelevision för undervisningsändamål, för patienter på sjukhus, vid offentliga evenemang för att underlätta för publiken att följa med vad som händer, eller på båtar och andra färdmedel som tidsfördriv eller information för passagerarna. I fall som dessa och liknande får sändningen anses avsedd att mottagas av en sluten krets, vars medlemmar är förenade genom en påtaglig gemenskap av annat slag än ett gemensamt intresse att lyssna på eller se sändningen. Dessa förutsättningar föreligger däremot inte i fall sådana som överföring till andra orter av sportevenemang eller kommentarer till sådant evenemang, specialtelevision för bostadsområden eller stadsdelar, eller s. k. pay-TV. Vidaresändning av rundradioprogram bör, som framgår av vad jag förut anfört, bedömas på samma sätt som direktsändning.

Uttrycket *radioprogram* har valts i stället för endast program med tanke på att uttrycket skall kunna användas även i annan lagstiftning, där det kanske inte ställer sig lika naturligt som i radiolagen att tala om program. Undantagen från begreppet radioprogram avser enkla meddelanden av det slag som lämnas av »Fröken Ur», »Fröken Väder», »Telenytt» o. d. F. n. torde sådana meddelanden förekomma endast i trådsändning men åtminstone teoretiskt kan det tänkas ske även i radiosändning. I likhet med utredningsmannen vill jag understryka att det verkligen måste vara fråga om enkla meddelanden för att innehållet i en sändning inte skall betraktas som program. Kommentarer eller andra utläggningar till meddelandena gör att de inte kan anses såsom enkla. Fordrar meddelandena någon form av redigering utöver en ren sammanställning av uppgifter torde radioprogram alltid föreligga. Meddelandena får t. ex. inte inramas av musik, reklam eller annat innehåll utom uppgift om vem som lämnar meddelandena och deras källa.

2 §.

Bestämmelserna i denna paragraf motsvarar bestämmelserna i 2 och 3 §§ 1946 års lag. Den formella ändringen har dock gjorts att det inte uttryckligen föreskrivits att tillstånd kan förenas med villkor om användningen under förbehåll om enskild rätt. En sådan föreskrift synes överflödigt.

Tillstånd krävs för både innehav och användning av radiosändare. Att kräva tillstånd endast för innehavet skulle, såsom hovrätten för Västra Sverige och televerket påpekat, kunna leda till att syftet med tillståndstvånget inte uppnås.

I likhet med utredningsmannen anser jag att generella tillstånd bör kunna ges för vissa angivna typer av sändare, t. ex. teleslinga.

Jag kan inte dela utredningsmannens uppfattning att det skulle innebära någon större administrativ lättnad om tillstånd meddelades t. v. En sådan ordning skulle ställa stora krav på utformningen av villkoren för innehav och användning av radiosändare. De tekniska förutsättningar som förelåg

när ett tillstånd meddelades kan t. ex. förändras så att de föreskrivna villkoren inte längre är tillräckliga. Om tillståndet meddelats t. v., skulle det i en sådan situation kunna återkallas för den händelse tillståndshavaren inte ville gå med på de nya villkor som ansågs nödvändiga. Ett sådant förfarande skulle många gånger kunna te sig stötande för den enskilde. Det kan därför förmodas att tillståndsmyndigheten ofta skulle välja att söka utforma villkoren från början så att de skulle kunna täcka tänkbara framtida förändringar i förutsättningarna för tillståndet. De administrativa lättnaderna med en tillståndsgivning t. v. skulle därmed kunna förbytas i sin motsats. Någon ändring har därför inte gjorts i gällande ordning, enligt vilken tillstånd skall meddelas för viss tid.

Jag avser att senare anmäla de ändringar som kan bli nödvändiga i 1954 års kungörelse med vissa bestämmelser rörande radioanläggningar.

3 §.

När medborgarnas rätt att inneha och använda mottagare grundar sig på en föreskrift i lag, kan bestämmelserna om licensavgift och de övriga inskränkningar i denna rätt som ansetts nödvändiga inte såsom f. n. knytas till ett krav på tillstånd för rätt att inneha mottagare. Bestämmelserna i förevarande paragraf har i detta hänseende utformats så att de nödvändiga föreskrifterna skall utfärdas av Kungl. Maj:t i vissa fall och i andra fall av myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer. På Kungl. Maj:t bör ankomma att utfärda de grundläggande föreskrifterna om licensavgift och andra föreskrifter som inte är av rent administrativ natur eller innebär mindre ingripande ordningsregler.

Uttrycket telehemlighet har samma innebörd som i 4 kap. 8 § brottsbalken. Det skydd som där ges för telehemlighet avser endast det fallet att någon olovligen berett sig tillgång till telemeddelande. Det fordras alltså att gärningsmannen agerat med uppsåt att få tillgång till meddelandet. Bestämmelsen täcker inte det fallet att någon oavsiktligt fått del av en telehemlighet, t. ex. medan han lyssnar på ett rundradioprogram. En på sådant sätt uppenbarad telehemlighet bör givetvis inte få föras vidare. Bestämmelser härom finns f. n. i de villkor som televerket meddelat för innehav av mottagare. De är emellertid av sådan art att de bör utfärdas av Kungl. Maj:t. En föreskrift härom har därför intagits i förevarande paragraf.

Rätten att inneha och använda mottagare får anses innebära att myndighet eller annat allmänt organ inte äger föreskriva om mottagares beskaffenhet eller hindra framställning eller försäljning av mottagare, om syftet skulle vara att försvåra eller göra det omöjligt att mottaga viss sändning eller sändning av visst slag. Ett särskilt förbud häremot, såsom JK ifrågasätter, anser jag inte nödvändigt.

Bestämmelserna i förevarande paragraf förutsätter en genomgripande ändring av 1958 års kungörelse angående rätt att innehava radiomottagningsapparat. Jag kommer senare att föreslå Kungl. Maj:t dessa ändringar.

4 §.

Vad som föreskrivits i 2 och 3 §§ bör liksom enligt gällande rätt inte äga tillämpning i fråga om utländskt fartyg eller luftfartyg som finns i Sverige. Eftersom det numera inte är ovanligt att utländska motorfordon kommer in i landet försedda med radiosändare, har undantaget utvidgats att omfatta även sådana fall.

Jag avser att senare anmäla de ändringar som kan bli nödvändiga i 1939 års kungörelse angående nyttjande inom svenskt territorium av radioanläggning eller radiomottagningsapparat å främmande fartyg eller luftfartyg.

5 §.

Den ensamrätt Sveriges Radio har att bestämma programmen i rundradiosändning följer av det avtal där Kungl. Maj:t och Sveriges Radio är avtalsslutande parter. Sedan en lång följd av år har emellertid huvudprinciperna för rundradioverksamheten i landet fastställts med riksdagens godkännande. Denna ordning bör bestå.

Med bestämmelsen att ensamrätten gäller rundradiosändning från sändare här i landet avses inte någon ändring i gällande ordning för sändningar till utlandet.

6 §.

Reglerna om opartiskhet och saklighet måste tillämpas med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet skall råda i radion. Kravet på opartiskhet medför att olika åsiktsriktningar skall få komma till tals och balanseras på ett rättvist sätt. Av kravet på saklighet följer att uppgifter och påståenden i ett program skall vara sanna. För att dessa krav skall kunna anses uppfyllda bör fordras att felaktig sakuppgift beriktigas, när det är påkallat, och att den som har befogat anspråk att bemöta ett påstående bereds tillfälle till genmäle.

Eftersom ett beriktigande eller genmäle kan förlora avsevärt i verkan om det kommer alltför lång tid efter den felaktiga uppgiften eller det påstående som skall bemötas, är det angeläget att det utan oskäligt dröjsmål ges beriktigande eller plats för genmäle. Bestämmelser i detta syfte bör ingå i det avtal som avses i andra stycket av 6 §.

7 §.

Bland de uppgifter som skall ankomma på radionämnden bör ingå övervakning av att kraven på opartiskhet och saklighet uppfylls. Härav följer att nämnden har att pröva frågor om beriktigande eller genmäle.

8 §.

Censurförbudet enligt denna paragraf bör lika litet som motsvarande förbud enligt TF hindra en frivillig censurering på det sätt som bl. a. ÖB

antytt. En sådan ordning tillämpas f. n. av Sveriges Radio i fråga om flygbilder som visas i television. Det undantag från censurförbudet som gjorts i andra stycket med hänsyn till bildsekretessens betydelse för landets försvar innebär alltså i praktiken ingen ändring av vad som nu tillämpas. Den reglering som är påkallad i detta hänseende bör utan olägenhet kunna ske i administrativ ordning. Det har därför inte såsom i 6 kap. 2 § TF föreskrivits att reglerna skall ges i lag.

9 §.

Även om tillstånd inte krävs för innehav av trådsändare, måste det dock finnas möjligheter att ingripa, om sändaren används i verksamhet som strider mot bestämmelserna om ensamrätt i 5 §. Är det sändarens innehavare som driver verksamheten, kan han straffas direkt enligt bestämmelserna i förevarande paragraf. Har innehavaren upplåtit sändaren till den som driver verksamheten, torde brottsbalkens medverkansregler bli tillämpliga på innehavaren.

Straffet har anpassats till det som föreskrivits i 1966 års lag om förbud i vissa fall mot rundradiosändning på öppna havet.

Bestämmelserna om förverkande avser både radiosändare och trådsändare. Med bestämningen att sändare varit föremål för brott avses det fallet att en radiosändare innehas utan tillstånd. Den kan då inte anses ha använts såsom hjälpmedel vid brott men bör ändå kunna förverkas.

Enligt 4 § 1946 års lag är förverkande i princip obligatoriskt. Undantag görs om förseelsen skett av förbiseende eller under omständigheter som annars är synnerligen mildrande eller om förseelsen begåtts av annan än anläggningens innehavare och denne inte låtit något komma sig till last i fråga om förseelsen. Dessa bestämmelser får anses strängare än de i 36 kap. 2 § brottsbalken. Enligt den paragrafen skall förverkande ske om ägaren eller någon som var i hans ställe uppsåtligen förövat gärningen eller medverkat till den och om förverkande är påkallat för att förebygga brott eller det annars föreligger särskilda skäl och det inte är uppenbart obilligt. Det finns enligt min mening ingen anledning att reglera förverkandemöjligheten i fråga om sändare på annat sätt än enligt brottsbalken.

De påföljder som kan behövas i fråga om överträdelse av föreskrifter för innehav och användning av mottagare torde liksom f. n. böra bestämmas av Kungl. Maj:t.

Övergångsbestämmelser

Som jag antytt i det föregående har rättsläget i fråga om trådsändningar inte varit helt klart. Det förekommer också, vid sidan av Sveriges Radios verksamhet, vissa fall av sådana sändningar som enligt lagförslaget faller under begreppet rundradiosändning. Verksamhet som drivs med tillstånd enligt 1946 års lag bör få fortsättas även sedan den nya lagen trätt

i kraft. Jag anser det vidare obilligt att den som till följd av oklarheten i rättsläget nu opåtalat utför trådsändningar utan tillstånd skulle tvingas att upphöra med sändningarna. Övergångsbestämmelserna har därför utformats så att det blir möjligt att fortsätta redan etablerad verksamhet även om den strider mot bestämmelserna i den nya lagen.

Lagrådsbehandlingen

Lagrådet har lämnat lagförslaget utan erinran.

Motionerna

Motionsyrkandena har redovisats ovan under särskild rubrik. De huvudsakliga grunderna för yrkandena återges i det följande.

I: 793 och II: 969

I motionerna anförs bl. a. att vid tidigare tillfällen motiveringen för bi-behållande och befastande av radiomonopolet varit bristen på sändningskanaler och befarad trängsel i etern. Då i propositionen föreslås att även sändning per tråd direkt till allmänheten förbjuds blir rätten att sända program, oavsett på vilket sätt det sker, monopoliserad. Motivet att förbjuda trådsändningar måste enligt motionärernas uppfattning vara myndigheternas rädsla för fri konkurrens och att man vill skydda Sveriges Radios ensamrätt att med teleteknik distribuera nyheter och underhållning.

Motionärerna säger vidare, att det nya lagförslaget är svårtolkat och har många vaga definitioner, bl. a. »allmänheten». Som exempel nämns att personer i en bostadsförening, vilka bor i ett bostadsområde, inte anses utgöra en sluten krets, vilket däremot är fallet beträffande passagerarna på en båt.

I anslutning till lagens övergångsbestämmelser påpekar motionärerna, att det ledande företaget utanför Sveriges Radio, ITV, satsat cirka 1,5 miljon på förberedelser att nå nya intressenter och i Upplands Väsby lagt in teleslingor till 2 500 hushåll. Man är dock hittills inte färdig att sända till mer än 600 hushåll. Motionärerna frågar sig hur det skall förfaras med de företag som lagt ned kostnader för förberedelse till trådsändning men på grund av svårigheter att tolka gällande bestämmelser avvaktat mer preciserade förordningar.

Med den våldsamma expansion som tekniken på detta område f. n. finner sig i är det enligt motionärernas mening inte omöjligt att vi en gång i framtiden får tidningar distribuerade hem till läsaren genom s. k. telefax på telefonledningen. Enligt den nya lagen skulle en sådan distribution vara olaglig.

I: 794 och II: 970

Motionärerna anför bl. a. att en bärande princip för offentlig radioverksamhet i ett demokratiskt kultursamhälle är att man inte får inskränka medborgarnas yttrandefrihet i högre grad än som är oundgängligen motiverat av tekniska skäl, dvs. trängseln i etern. Sådan opinionsbildande verksamhet som inte konkurrerar om utrymmet i etern får inte förhindras enbart i avsikt att stärka ett bestående radiomonopol. Självklart är därför också att man inte kan få inskränka yttrandefriheten vad gäller tryckta skrifter och tidningar i syfte att stärka radiomonopolet. Tryckfriheten är en medborgerlig rättighet i vårt land och är garanterad i vår författning. Motionärerna menar, att det därför är ur principiell synpunkt helt oacceptabelt att hindra överföring av meddelanden mellan medborgare, vilken sker genom trådsändning. När i förslaget till radiolag rundradiosändning definieras på sådant sätt att även trådsändningar innefattas blir följden att medborgarnas yttrandefrihet begränsas på ett sätt som måste betecknas såsom stridande mot yttrande- och tryckfrihetens grunder.

Motionärerna vill jämföra överföring av program via tråd med tidningsutgivning och anser att en parallell ligger nära till hands bl. a. därför att man inom tidningstekniken arbetar med tanken att i en framtid distribuera tidningar direkt till läsarens hem genom s. k. telefax på ledning.

Motionärerna anför också att den föreslagna lagregleringen av trådsändningarna medför en stor mängd besvärliga gränsdragningsproblem och nämner att bl. a. sjukhusradio och kommentarer till ett sportevenemang för publiken på sportanläggningen liksom television inom ett varuhus undantagits. Men hur ställer det sig, frågar motionärerna, om en varuhuskedja per tråd sänder program till samtliga sina varuhus i landet. Sådana meddelanden som allmänheten kan få genom att slå ett visst telefonnummer — TT-nytt t. ex. — undantas vidare, men om meddelandet innefattar något mera, t. ex. inramas av musik eller annan underhållning, skall det anses såsom otillåten rundradiosändning. Överföring av gudstjänster per tråd till sjukhus och liknande inrättningar anges vara tillåten men om gudstjänst skulle överföras från en kyrka till en annan samlingslokal där allmänhet kommit samman för att lyssna på gudstjänsten är detta uppenbarligen otillåtet.

I motionerna nämns till slut att det redan finns åtminstone ett par företag i landet som bedriver verksamhet av detta slag, riktad till abonnenter i vissa bostadsområden. Denna verksamhet befinner sig ännu så länge på försöksstadiet, men omfattande investeringar är gjorda och kontakter tagna för att utvidga verksamheten. Att här införa förbud med straff framstår för motionärerna som ett orättmätigt ingrepp i den enskilda näringsfriheten även om, som föreslås i övergångsbestämmelserna till lagen, den verksamhet som bedrevs den 1 november även i fortsättningen får bedrivas.

I: 795 och II: 967

I motionerna hänvisas till de i anledning av propositionen nr 136 väckta likalydande motionerna I: 779 och II: 948.

I dessa anför bl. a. att det ur den fria opinionsbildningens synpunkt är särskilt väsentligt att man har konkurrerande organ som bevakar och kompletterar varandra. På opinionsbildningens område tillämpas denna princip framför allt inom pressen. Den liberala tryckfrihetslagstiftningens idé måste lika väl kunna tillämpas på det nya medium som genom teknikens framsteg står till buds.

I fortsättningen sägs att det alltid föreligger risk för att de som arbetar inom ett monopolföretag medvetet eller omedvetet driver sin åsikt så hårt att den fria opinionen hindras att komma till uttryck. Motionärerna anmärker i sammanhanget att radion och televisionen har en mycket kraftig opinionsbildande genomslagskraft.

Skillnaden mellan en situation där televisionen bedrivs som ett monopolföretag och ett system med fri etablering ligger enligt vad motionärerna anför framför allt i det konkurrensmoment som den fria etableringen medför. Konkurrensmomentet innebär att olika företag kan tävla om att vinna publiken på samma gång som de bevakar varandras sätt att möta publiken. Båda dessa moment saknas i monopolsituationen. En tävlan mellan skilda avdelningar inom samma företag kan heller aldrig få karaktären av effektiv ekonomisk konkurrens.

Motionärerna framhåller att en från statsmakterna fristående radio- och televisionsverksamhet kan och bör byggas upp så att reklamfinansieringen är helt skild från själva programproduktionen och inte ges möjlighet att påverka dennas utformning.

Enligt vad i motionerna anförts finns redan nu tekniska möjligheter att vid sidan av Sveriges Radio AB inrätta ett eller flera fristående radio- och TV-företag. De TV-kanaler som tilldelats Sverige medger samtidig sändning av tre à fyra rikstäckande TV-program. För ljudradions del har radioutredningen förordat s. k. kanalklyvning, varigenom sändningsmöjligheterna fördubblas. Dessutom frigörs radiosändare för mellan- och kortvåg, när ljudradion täcker hela landet via ultrakortvågskanaler.

Förslaget om frihet i etern för såväl ljudradio som TV förutsätter, säger motionärerna, att en särskild auktoriseringsnämnd inrättas, bestående av ledamöter utsedda av Kungl. Maj:t. Nämndens främsta uppgift skall vara att avgöra frågor rörande etableringsrätt. Vid sidan härav bör nämnden ha att avgöra antalet fria program och i övrigt ge erforderliga riktlinjer för den fria radio- och televisionsverksamheten. Motionärerna anser det naturligt att man i första hand prövar ett av Tidningsutgivareföreningen framfört förslag att tidningspressen får ta huvudansvaret för ett programbolag, me-

dan den avstår från ägareinflytande i Sveriges Radio. Vid sidan av ett av pressen ägt fritt TV-företag bör emellertid efter hand andra företag kunna etableras exempelvis i syfte att bedriva regional verksamhet.

I: 796 och II: 968

I motionerna anförs att de i anledning av propositionen nr 136 väckta likalydande motionerna I: 781 och II: 956 föranleder så vittgående förändringar av grunderna för rundradions fortsatta verksamhet att förslaget till radiolag måste bli föremål för omarbetning i vederbörande departement.

I de sistnämnda två motionerna framhålls bl. a. att radio-TV markant ökat möjligheterna för opinionsbildning och information. Men samtidigt kan radio och TV, sägs det, medföra ett hot mot yttrandefriheten. Särskilt televisionen har en genomslagskraft som gör att den kan få ett alltför stort inflytande på opinionsbildningen, även när framställningen är ensidig. Alldeles särskilt stor anses denna risk vara när radio och TV ligger under offentligt monopol. Motionärerna menar att förekomsten av flera från varandra oberoende radio-TV-företag skapar bättre förutsättningar för en fri och allsidig opinionsbildning och samhällsdebatt. Ett enda statligt företag med monopolställning innebär i dessa avseenden påtagliga risker för ensidighet och godtycke. Redan förekomsten av två självständiga konkurrerande företag med målsättning att var för sig ge en så allsidig bild av verkligheten som möjligt innebär en förbättring i detta avseende. Risken för ensidighet hos monopolet gäller inte bara nyheter och samhällsreportage utan även litteratur, musik och underhållning.

Genom konkurrens skapas som motionärerna ser det förutsättningar för en bättre programproduktion. Förekomsten av flera företag inom radio-TV-branschen medför även förbättrade förhållanden för de anställda, som inte längre blir beroende av en enda arbetsgivare. Konkurrens skapar också, anför motionärerna, incitament för rationellare metoder, ett mer effektivt utnyttjande av tillgängliga resurser.

Enligt motionärernas uppfattning talar utomordentligt starka skäl för ett upphävande av systemet med ett enda statligt företag i monopolställning och inrättandet av ett friare system. I motionerna anges kortfattat de principer som man menar bör vara vägledande vid uppbyggnaden av det nya systemet. Dessa är följande:

Statsmonopolet upphör. Koncession för TV-2 ges till ett fristående gentemot statsmakterna och Sveriges Radio oberoende företag. För att förhindra att detta blir dominerat av en enda politisk eller ekonomisk maktgruppering måste särskilda bestämmelser gälla för aktieteckningen i bolaget. En naturlig möjlighet är t. ex. att press och folkrörelser får förvärva en viss andel av aktiestocken. TV-2-företaget skall arbeta under samma regler för opartiskhet och ansvar som gäller för Sveriges Radio (eller kommer att gälla då nya radiolagen trätt i kraft).

TV-2-företaget tillåtes finansiera sin verksamhet genom försäljning av reklamtid. I vad mån och från vilken tidpunkt lokala eller regionala TV-företag eller radioföretag skall ges rätt att likaledes försälja reklam bör bli föremål för särskild utredning. Därvid bör bl. a. hänsyn tas till verkningarna på dagspressens ekonomiska villkor och önskvärdheten att inte alltför plötsliga och genomgripande förändringar inträder därvidlag. Tidningsföretagens möjligheter att bli intressenter i detta TV-företag och därigenom uppnå vissa ekonomiska fördelar bör därvid beaktas. Reklamfinansiering är bästa sättet att ge företaget ekonomiskt oberoende gentemot staten. Det är också den enda metoden om man vill ha ett finansieringssystem som möjliggör en utveckling till ett ännu friare system i framtiden då det finns ökade möjligheter till flera företag. Vissa regler bör gälla för annonseringen. Reklam bör endast få förekomma mellan olika program eller i sammanhängande programblock. Reklamen skall således klart åtskiljas från den övriga programverksamheten. Den skall presenteras på ett sådant sätt att allmänheten inte svävar i tvivelsmål om att det rör sig om annonsering. Det får inte förekomma att ett visst program bekostas eller understöds av en viss annonsör eller annan person.

I: 797 och II: 971

Motionärerna anför bl. a. att den fortsatta utbyggnaden av etermedia kommer att ge ett ökat utrymme för en rik differentiering av programverksamheten, varvid skilda intresse- och åsiktsriktningar i allt större utsträckning kommer att kunna tillgodoses. Det är därvid av stor vikt att programmen till sin utformning präglas av kultur och stilkänsla, varvid oliktänkandes åsikter och värderingar i möjligaste mån respekteras. Motionärerna anser att en sådan målsättning klart bör komma till uttryck i de anvisningar för radionämnden som Kungl. Maj:t avser att utfärda. Syftet sägs inte vara att inskränka den enskildes yttrandefrihet på ett sätt som kan sägas innebära en beskärning av en av de viktigaste medborgerliga rättigheterna, utan att söka förhindra människovärdets kränkande genom cynismer, sarkasmer, intoleranta klyschor och sådana programinslag, som i religiöst och etiskt avseende för stora befolkningsgrupper verkar sårande. Avsikten är således, sägs det, att åstadkomma en ordning, som i sann demokratisk anda uppfyller erforderliga krav på hänsynstagande till skilda åsiktsriktningar.

I anslutning till motionerna må nämnas att Presskonsortiet inom Sveriges Radio AB i skrivelse till utskottet erinrat om det förslag om ett av pressen ägt licensfinansierat TV-företag, som tidigare framförts av Svenska tidningsutgivareföreningen. För det fall att föreningens förslag om ett särskilt programföretag för driften av TV-2 skulle vinna riksdagens gillande bör enligt konsortiets mening 5 och 6 §§ i förslaget till radiolag ändras till att avse två företag.

Utskottet

I förevarande proposition framläggs förslag till ny radiolag. Lagen är utformad som en ramlag för alla författningar och föreskrifter på området.

Lagen skiljer mellan begreppen radiosändning, som är den trådlösa sändningen för ljudradio och television, och trådsändning. Enligt förslaget fordras tillstånd för innehav och användning av radiosändare. Tillståndstvånget motiveras av att utrymmet i etern är begränsat. Detta skäl föreligger inte i fråga om trådsändare. Något krav på tillstånd för innehav och användning av sådan sändare har heller inte uppställts i lagen. Viktiga inskränkningar i fråga om användningen av sändare — och detta gäller såväl radiosändare som trådsändare — följer av att bestämmelserna i fråga om vilka radioprogram som skall förekomma i rundradiosändning förbehålls ett enda företag. Rundradiosändning definieras i lagen som radiosändning eller trådsändning, som är avsedd att mottagas direkt av allmänheten, om sändningen inte är avsedd endast för en sluten krets, vars medlemmar är förenade genom en påtaglig gemenskap av annat slag än ett gemensamt intresse att lyssna på eller se sändningen. Undantagna blir enligt vad i propositionen anges bl. a. sjukhusradio, specialtelevision för undervisningsändamål, television inom ett varuhus m. m. Ensamrätten begränsas också på så sätt att enkla meddelanden om tid, väderlek, nyheter m. m. inte utgör radioprogram i lagens mening.

I fråga om mottagare gäller f. n. att innehav av sådan kräver särskilt tillstånd (licens). Denna ordning föreslås nu ändrad så att mottagare får innehåsa och användas av var och en utan sådant tillstånd. Innehavet avses emellertid skola förenas med skyldighet att betala en avgift. Härom skall Kungl. Maj:t förordna efter riksdagens hörande.

I lagförslaget ingår en särskild bestämmelse om att den ovannämnda ensamrätten skall utövas opartiskt och sakligt. Vidare föreskrivs förbud mot censur. Efterhandsgranskning skall som nu ske genom radionämnden. Närmare bestämmelser om nämndens verksamhet skall meddelas av Kungl. Maj:t. Förslaget innehåller slutligen vissa straff- och förverkandebestämmelser.

Lagen föreslås skola träda i kraft den 1 juli 1967.

I motionerna I: 795 och II: 967 samt I: 796 och II: 968 yrkas att riksdagen med avslag på propositionen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära nytt förslag till lagstiftning i ämnet enligt närmare angivna riktlinjer. Gemensamt för motionerna är att man vill få till stånd en ordning, som medger att ett eller flera från statsmakterna fristående radio- och TV-företag kan etableras.

I motionerna I: 793 och II: 969 samt I: 794 och II: 970 hemställs att lagen inte skall omfatta trådsändningar.

I motionerna I: 797 och II: 971 slutligen begärs att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att i de ovannämnda bestämmelserna för radionämndens verksamhet skall som målsättning för programutformningen anges att denna skall präglas av hänsynstagande till skilda åsiktsriktningar i religiösa och etiska frågor.

Vad först gäller frågan om etableringsrätten inom radio- och TV-området vill utskottet erinra om att motioner som syftade till införandet av en fri sådan rätt, behandlades under vårsessionen innevarande år. I sitt av riksdagen godkända utlåtande i anledning av motionerna hänvisade tredje lagutskottet till att de aktualiserade frågorna prövats av statsmakterna vid åtskilliga tillfällen under det senaste årtiondet. Utskottet återgav i sammanhanget de skäl som tidigare varit avgörande för ställningstagandet i frågan om införandet av ett reklamfinansierat TV-företag. Skälen innebär i korthet att det inte med fog kan göras gällande att alternativet med ett sådant företag leder till en ökad yttrandefrihet och att det vidare beträffande publikens reella valmöjligheter och programledningens integritet är underlägset det nuvarande systemet. Detsamma gäller beträffande programstandarden, dock att konkurrensen som sådan kan tänkas få en stimulerande inverkan på vissa typer av program. Tredje lagutskottet anförde att några skäl som borde föranleda till att den sålunda uttalade uppfattningen frångicks inte anförts.

Utskottet kan ej finna att något nytt nu framkommit, som ger anledning att ändra de grundläggande principerna för rundradioverksamheten i vårt land. Motionerna I: 795 och II: 967 samt I: 796 och II: 968 bör sålunda avstyrkas.

Det är enligt utskottets mening vidare tydligt att om man avstår från varje reglering av trådsändningarna så innebär detta ett väsentligt avsteg från de nämnda principerna. Inte minst genom utvecklingen av centralantennanläggningar för stora enheter och förbindelserna mellan olika sådana anläggningar skulle det med all sannolikhet ganska snart uppstå omfattande ledningsnät i privat regi för sändning av radio- och TV-program med inslag av kommersiell reklam. En av grundvalarna för det nuvarande systemet skulle härigenom rubbas. Starka skäl talar sålunda för att ensamrätten bör omfatta även trådsändning. Motionerna I: 793 och II: 969 samt I: 794 och II: 970 bör därför avstyrkas.

I dessa motioner har även riktats kritik mot utformningen av begreppet rundradiosändning och gjorts gällande att det är vagt och svårtolkat. Utskottet är medvetet om att vissa tolkningssvårigheter föreligger. God ledning för bedömningen synes emellertid kunna erhållas ur de av departementschefen motiverade gjorda uttalandena. Mot bakgrunden härav och då

avsevärda svårigheter torde möta varje försök till gränsdragning på området bör den i propositionen förordade lösningen godtas.

Vad gäller den fråga som väckts i motionerna I: 797 och II: 971 angående målsättningen för programutformningen vill utskottet anföra följande. Regler för Sveriges Radio aktiebolags programverksamhet ges f. n. i överenskommelsen den 15 maj 1959 mellan svenska staten och bolaget angående rundradions programverksamhet. Vid programmets utformning har bolaget enligt överenskommelsen bl. a. att sakligt, opartiskt och i lämplig form meddela upplysning om nuets händelser, lämna allmänheten orientering om viktigare kultur- och samhällsfrågor samt stimulera till debatt kring sådana frågor. Bolaget skall vidare i skälig omfattning tillgodose olika intresseriktningar inom religion, musik, teater, litteratur och vetenskap samt skänka god förströelse och underhållning. För granskning av bolagets handhavande av programverksamheten utser Kungl. Maj:t radionämnden. Enligt den för nämnden gällande instruktionen åligger det denna huvudsakligen att granska de allmänna riktlinjer efter vilka programverksamheten planläggs och bedrivs samt granska om programverksamheten i stort handhas enligt bestämmelserna i överenskommelsen. Någon ändring i vad sålunda gäller sker inte genom propositionen i vidare mån än att de grundläggande bestämmelserna om saklighet och opartiskhet samt om radionämnden tas in i lagen. Utskottet anser det vara i och för sig riktigt att programutformningen bör »präglas av hänsynstagande till skilda åsiktsriktningar i religiösa och etiska frågor» men då dessa synpunkter kan inbegripas i kravet på saklighet och opartiskhet bör motionerna inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Som ovan nämnts skall enligt förslaget Kungl. Maj:t efter riksdagens hörande förordna om avgift för innehav av mottagare. I samband med att sådan avgift föreskrivs torde bl. a. uppkomma fråga huruvida straffansvar bör stadgas för innehav eller brukande av mottagare, för vilken avgift ej erlagts. Då en sådan bestämmelse skulle innebära en inskränkning i den nu föreslagna regeln om rätt att inneha och använda mottagare förutsätter utskottet att dylika föreskrifter underställes riksdagen för beslut.

De delar av propositionen som ej behandlats ovan föranleder inte något uttalande från utskottets sida.

Utskottet får på grund av vad sålunda anförts hemställa,

- A. att riksdagen måtte avslå följande motioner, nämligen
  1. I: 795 och II: 967 samt
  2. I: 796 och II: 968;
- B. att riksdagen med avslag på följande motioner, nämligen
  1. I: 793 och II: 969 samt
  2. I: 794 och II: 970,måtte bifalla förevarande proposition, nr 149; samt

C. att motionerna I: 797 och II: 971 i vad de ej kan anses besvarade genom vad utskottet anfört och hemställt icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 6 december 1966

På sammansatta konstitutions- och tredje lagutskottets vägnar:

ERIK ALEXANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herrar *Alexanderson*, *Georg Pettersson*, fru *Segerstedt Wiberg*, herr *Erik Olsson*, fröken *Stenberg*, herrar *Göran Karlsson* och *Herbert Larsson*;

från andra kammaren: herrar *Hamrin* i Jönköping, *Johansson* i Trollhättan, *Martinsson*, *Boo*, *Nyberg**, fru *Torbrink*, herrar *Grebäck**, *Persson* i Tandö och *Carlshamre*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer

Vid A. i utskottets hemställen

av herr *Alexanderson*, fröken *Stenberg*, samt herrar *Hamrin* i Jönköping, *Nyberg* och *Carlshamre*, vilka ansett

a) att den del av utlåtandet under rubriken »Utskottet» som börjar med orden »Vad först» och som slutar med orden »utskottets sida» bort ha följande lydelse:

Utskottet delar den uppfattning beträffande riktlinjerna för rundradions fortsatta verksamhet, som angivits i den till statsutskottets utlåtande nr 163 fogade, med 2) betecknade reservationen av herr *Kaijser* m. fl. Dessa riktlinjer innebär bl. a. utvidgad etableringsrätt. Det i förevarande proposition framlagda förslaget till radiolog är icke förenligt med de synpunkter på radioverksamheten i vårt land, som utskottet sålunda har. Förslaget till radiolog kan därför icke antagas. I stället bör riksdagen med avslag å propositionen hos Kungl. Maj:t anhålla att ett nytt förslag till radiolog, i vilket dessa synpunkter beaktas, snarast föreläggs riksdagen.

Med detta ståndpunktstagande saknar utskottet anledning att ta ställning till de yrkanden som avses i motionerna I: 793 och II: 969, I: 794 och II: 970 samt I: 797 och II: 971.

b) att utskottet bort hemställa:

I. att riksdagen med bifall till motionerna I: 795 och II: 967 samt I: 796 och II: 968 måtte avslå förevarande proposition, nr 149;

II. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte an hålla att nytt förslag till radiolag, utformat enligt de riktlinjer som angivits i ovan nämnda reservation, snarast förelägges riksdagen; samt

III. att motionerna I: 793 och II: 969, I: 794 och II: 970 samt I: 797 och II: 971 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Vid B. i utskottets hemställan

av fru *Segerstedt Wiberg* samt — i andra hand — av herr *Alexanderson*, fröken *Stenberg*, herrar *Hamrin* i Jönköping, *Nyberg* och *Carlshamre*, vilka ansett

a) att det avsnitt av utlåtandet under rubriken »Utskottet» som börjar med orden »Det är» och som slutar med orden »lösningen godtas» bort ha följande lydelse:

Utskottet kan icke finna att den reglering av trådsändningarna, som föreslås i propositionen, kan accepteras ur principiell synvinkel. Genom att ensamrätten enligt förslaget 5 § innefattar även trådsändningar inskränkes yttrandefriheten på ett sätt som enligt utskottets uppfattning måste anses stridande mot yttrande- och tryckfrihetens grunder. Vidare kommer härigenom utvecklingen på teleöverföringens område sannolikt att försvåras. I likhet med motionärerna finner utskottet också att en mängd besvärliga gränsdragningsproblem kommer att uppstå.

Utskottet förordar därför sådan ändring av förslaget till radiolag, att med rundradiosändning icke skall avses trådsändning.

b) att utskottet bort hemställa:

att riksdagen med bifall till motionerna I: 793 och II: 969 samt I: 794 och II: 970 måtte för sin del antaga förslaget till radiolag med sådana ändringar att nedanstående paragrafer och övergångsbestämmelserna erhåller följande såsom utskottets förslag betecknade lydelse:

(*Kungl. Maj:ts förslag*)

(*Utskottets förslag*)

1 §.

I denna — — — — — bunda vid särskilt anordnad ledare,
rundradiosändning: radiosändning   *rundradiosändning*: radiosändning
eller *trådradiosändning* som är avsedd att mottagas direkt
av allmänheten, om sändningen icke är avsedd endast för en sluten krets,

(Kungl. Maj:ts förslag)

(Utskottets förslag)

sedd endast för en sluten krets, vars medlemmar äro förenade genom en påtaglig gemenskap av annat slag än att lyssna på eller se sändningen,

sändare: anordning — — — — — eller dylikt.

vars medlemmar äro förenade genom en påtaglig gemenskap av annat slag än att lyssna på eller se sändningen,

5 §.

Det företag som Konungen bestämmer äger med ensamrätt avgöra vilka radioprogram som skola förekomma i rundradiosändning från sändare här i riket.

Företaget får — — — — — av Konungen.

Det företag som Konungen bestämmer äger med ensamrätt avgöra vilka radioprogram som skola förekomma i rundradiosändning från radiosändare här i riket.

9 §.

Den som — — — — — ett år.

Sändare som använts såsom hjälpmedel vid eller varit föremål för brott enligt denna lag kan förklaras förverkad. Bestämmelserna i 36 kap. brottsbalken äga därvid tillämpning.

Radiosändare som använts såsom hjälpmedel vid eller varit föremål för brott enligt denna lag kan förklaras förverkad. Bestämmelserna i 36 kap. brottsbalken äga därvid tillämpning.

Denna lag — — — — — att gälla.

Tillstånd som — — — — — fortfarande giltighet.

Utan hinder av bestämmelsen i den nya lagen får verksamhet för trådsändning som påbörjats före den 1 november 1966 och som drives vid lagens ikraftträdande drivas även därefter i samma omfattning som den hade den 31 oktober 1966.

Särskilt yttrande

av fru Segerstedt Wiberg

Enligt 2 § förslaget till lag om radiolag får radiosändare här i riket innehas eller användas endast av den som erhållit tillstånd härtill antingen av regeringen själv eller av annan myndighet som regeringen utsett. Innebörden härav är att några möjligheter till internationellt samarbete vid an-

vändning av radiosändare icke föreligger. Rätten till användningen av radiosändare har monopoliserats för den som erhållit ett nationellt svenskt tillstånd.

För närvarande behandlas i Nordiska rådet förslag om ett utvidgat nordiskt samarbete på televisionens område. Ett förslag är därvidlag att en TV-kanal 2 skall brukas för ett samnordiskt producerat program. I denna tanke ligger självfallet icke att ett sådant samproducerat program utslutande skall handla om nordiska frågor av olika slag. Tanken är fastmera att, då våra resurser — personella och ekonomiska — på televisionens område i alla de nordiska länderna är starkt begränsade, det skulle möjliggöra ett bättre utnyttjande av våra tillgångar, därest programmen kunde framställas gemensamt. Stora besparingar måste härvid kunna göras jämfört med om tre eller fyra länder skulle producera var och en sitt eget TV-program 2.

Det har satts i fråga om ett helt, nordiskt samproducerat TV-program skulle mottagas väl bland tittarna. Hyser man oro för att ett helt och hållet samproducerat program skulle komma att innehålla alltför mycket stoff, vilket kunde te sig främmande för en större grupp tittare, är det möjligt att endast upplåta viss del av programtiden i ett TV-program 2 (antingen viss veckodag eller vissa timmar eller över huvud en bestämd andel av programtiden) att disponeras av den samnordiska produktionsledningen. Många olika alternativ erbjuder sig härvidlag. Det väsentliga är att man genom en gemensam nordisk produktionsledning skulle kunna utnyttja alla tillgängliga resurser bättre än vid splittring på en rad nationella program.

Nordiska rådet har ännu icke kunnat taga ställning till hur enligt dess mening hithörande spørsmål bäst kan lösas. En debatt härom är planerad att hållas vid rådets förestående femtonde session, som hålls första veckan i april 1967. En rekommendation till regeringarna kan förutses bli antagen.

Även i andra former än nu antyts kan ett internationellt samarbete i TV snabbt bli aktuellt. Redan nu skymtar tanken med en nordisk satellit-sändare som förmedlare av sändningar till hela Norden på en gång som ett realiserbart projekt.